

حرکت جمعی به سوی قله مؤلفه‌های انتخاب خوب

محمد رضا باقرزاده

یک انتخاب خوب و درست مؤلفه‌هایی دارد.

مؤلفه اول «امنیت» انتخابات است، انتخاباتی ایده‌آل است که قبل و حین انتخابات و حتی بعد از برگزاری انتخابات در یک فضای امن و آرام صورت گیرد. دومین مؤلفه انتخاب خوب، «مشارکت» است. اساساً نظام‌های مردم‌سالار نظام‌هایی هستند که اداره امور کشور به دست مردم صورت می‌گیرد. برای اداره کشور مدل‌هایی مانند دیکتاتوری، فردمحور یا مردم‌مدار وجود دارد. در نظام‌های مردم‌سالار دینی یا غیر دینی، اداره کشور بر اساس اراده مردم است. انتخابات یکی از جلوه‌های مهم مشارکت مردم در اداره امور کشور است. مردم پای صندوق رأی سکان‌دار اجرایی کشور را تعیین می‌کنند و به فکر و حزب یا فرد مورد نظر رأی می‌دهند. با رأی خود، انتخاب یا ابقاء نخبگان را انجام می‌دهند. برخی معتقدند شخص رهبری عزل و نصب‌ها را انجام دهند تا اشتباهات گذشته که ناشی از جهل

با دفاع مقدس و دیگر فتنه‌ها به این مقطع کنونی رسیده‌اند. یک زمانی شعار فتنه‌گرها «نه غزه نه لبنان» بود اما امروز همه دنیا به این نتیجه رسیدند که این جنای‌ها قابل دفاع نیست و نمی‌توان نسبت به آن بی‌تفاوت بود. بنابراین اسلام به دنبال رشد اجتماعی بوده و برقراری عدالت توسط پیامبران و رهبران دینی برای رسیدن به هدف اصلی یعنی اقامه قسط و عدل، فقط با خواست و رضایت همگان محقق می‌شود. در واقع مزیت نسبی نظام اسلامی ایران با دیگر نظام‌ها همین مشارکت و بُعد مردم‌سالاری دینی است.

عدم همراهی مردم با دشمن، در سطح بین‌الملل

اینکه اسرائیل در مقابل غزه هنوز نتوانسته به موفقیتی دست یابد، تنها مسأله نظامی نیست بلکه پشتوانه مردمی غزه است که از حماس دفاع می‌کنند. دشمن برای مهاجرت اجباری جمعیت از غزه تلاش می‌کند که به موفقیتی دست یابد اما مردم و کودکان می‌گویند از اینجا نمی‌رویم. اگر دشمن نتواند بین حماس و مردم جدایی ایجاد کند، بر غزه پیروز می‌شود. دلیل فروپاشی نه‌چندان دور اسرائیل همین عدم حمایت و مشارکت مردمی خواهد بود.

چرا امام بر «جمهوری اسلامی» تأکید داشتند؟ با توجه به اینکه در دنیا شعار مردم و جمهوریت فراوان داده می‌شود اما امام خمینی آن را در کنار اسلام جا دادند؛ زیرا در دنیا برای انجام کارها به دست مردم تأکید میشود، اما امام خمینی هدفشان این بود که مردم با استفاده از این خصوصیت، کمال خود را انتخاب کنند. حال این مسأله تا جایی ادامه دارد که مردم خدای نکرده برخلاف مصالح خویش عمل نکنند.

از همین‌رو رهبری معظم انقلاب، مانع مذاکره بر سر مسائل نظامی و دانشمندان هسته‌ای شدند و آن را قابل معامله و مذاکره نمی‌دانند. مصالح عامه مانند امنیت از قواعد آمره است و با از دست دادن امنیت، مملکتی باقی نمی‌ماند که بخواهد ارزش‌ها را محافظت کند. در صورت مذاکره بر مصالح مهم کشور، تاریخ قضاوت خواهد کرد و مقصر را رهبری می‌داند نه مردم. آیندگان می‌گویند پس رهبری چه کاره بود و نظام برای چه ایجاد شد؟ نظام برای حفظ استقلال و جان و امنیت مردم آمد؛ چگونه رهبری اجازه داد که این مسائل از دست برود؟

و برخورد سلیقه‌ای می‌باشد، دیگر تکرار نشود و در واقع آنچه صلاح کشور است را خود رهبری تعیین کنند. اما امامین انقلاب معتقدند نظام اسلامی فقط برای صلاح مسؤلین نیست بلکه باید در سایه نظام اسلامی، تمام ملت ایران به صلاح و رستگاری و رشد و هدایت اجتماعی و کمال حداکثری برسند.

این نظریه دقیقاً مقابل نظریه طالبانیسم می‌باشد که معتقد است ما مجری حدود الهی هستیم برای اینکه مردم به بهشت بروند، پس کسی حق دخالت یا اعتراض ندارد.

برای اینکه تفاوت این رویکردها بایکدیگر مشخص شود، مثالی را مطرح می‌کنیم. در یک کوهپیمایی، اعضای گروه کوهنوردی حدس می‌زنند که این قله را چهار ساعته فتح می‌کنند اما اگر تصمیم بر آن باشد که این کوهپیمایی به همراه خانواده صورت گیرد، فتح این قله ممکن است دو برابر زمان عادی، به طول بینجامد؛ چراکه مواضع توقف متفاوت می‌شود و ملاحظه دیگران از جمله کودکان را هم باید داشته باشیم.

نظام اسلامی یک حرکت جمعی به سوی «کمال» است. مدارای امیرالمؤمنین علی (علیه السلام) و یاران با وفای او به همین دلیل است. مالک اشتر به پشت خیمه معاویه رسیده است ولی وقتی مردم همراهی نمی‌کنند باید توقف کرد و با مردم راه آمد. پیامبر در جنگ احد نظری داشتند برخلاف نظر جوانان اما نظری آنها را ترجیح دادند در حالیکه نظر پیامبر قطعاً بهتر بود و منجر به کمال میشد. امیرالمؤمنین از آنجایی که هادی امت می‌باشند فلذا در جریان سقیفه، صبر می‌کنند تا قدم به قدم و آرام آرام، امت اسلامی را به هدایت و کمال برسانند.

اینکه رهبر معظم انقلاب می‌فرمایند من به هر کسی مردم رأی دهند، از او حمایت می‌کنم، نشان از اهتمام ایشان به مشارکت است. انتخاب آزادانه مردم که از دغدغه‌های رهبری است، دقیقاً به همین معناست. با اینکه مقام معظم رهبری بارها بیان کردند نسبت به مذاکره با آمریکا خوشبین نیستیم اما جوانان و نسل جدید شاهد مذاکره و همین‌طور نتیجه آن بودند.

این میراثی که در ایران وجود دارد و مردم به این مرحله از پختگی رسیده‌اند، در عراق و سایر کشورها وجود ندارد. نتیجه مشروطه و تحریم تنباکو به انقلاب اسلامی منجر شد و مردم

از همین‌رو رهبری معظم انقلاب، مانع مذاکره بر سر مسائل نظامی و دانشمندان هسته‌ای شدند و آن را قابل معامله و مذاکره نمی‌دانند. مصالح عامه مانند امنیت از قواعد آمره است و با از دست دادن امنیت، مملکتی باقی نمی‌ماند که بخواهد ارزش‌ها را محافظت کند.

آنجا که فرد غیراصلاح توسط مرم انتخاب می‌شود، رهبری تا اندازه‌ای که به اصل و اساس انقلاب و نظام لطمه نزنند، مدارا می‌کنند. این مدارا از خصوصیات یک نظام صالح اسلامی است که در روایات نیز آمده است: ابزار مدیریت شرح صدر حاکم است. حاکم به همه فرصت می‌دهد تا بازیگران از هر جناحی با رعایت خطوط قرمز، به میدان آمده و بازی کنند. اما اگر مانند فتنه ۸۸ وارد خطوط قرمز شوند، نظام در برابر آنها می‌ایستد.

سلامت انتخابات

سومین عنصر انتخاب مطلوب، «سلامت» انتخابات است. یعنی مردم احساس کنند اخلاق و فرهنگ سالمی حاکم است. از فساد به دور بوده و رانت‌بازی در آن راه ندارد. مانند اینکه برخی مسئولان حق ورود به انتخابات را ندارد. مثلاً امام جمعه و فرماندهان و استانداران نمی‌توانند نامزد شوند، چون فضای تبلیغاتی به صورت مساوی نخواهد بود و امکان سوء استفاده وجود دارد. بخشی از سلامت انتخابات به کاندیداها مرتبط است. کاندیداها نباید وعده‌های دروغین به مردم داده و آنان را فریب دهند. مردم می‌توانند به راحتی این وعده را ارزیابی کنند. بخشی دیگر از سلامت انتخاباتی مربوط به رأی مردم است که از نظر شرعی حق الناس بوده و نباید در آن خیانت شود و هر آنچه در صندوق وارد شده باید بیرون بیاید. به عنوان مثال در فتنه ۸۸ معاون سیاسی وزیر کشور گفت در انتخابات جمهوری اسلامی تقلب امکان پذیر نیست. چون از طرفی نمایندگان کاندیداها، نمایندگان دولت، نمایندگان مجلس، ناظرین شورای نگهبان و... ناظر هستند به طوری که تقلب به حداقل ممکن و بالاترین مرتبه سلامت رسیده است.

رقابت در انتخابات

چهارمین عنصر نیز رقابت انتخاباتی است. رقابت قوی و واقعی نه صوری و نمایشی. رقابت ناسالم یعنی قصد تخریب رقیب داشته و علیه او بدگویی شود. اگر جایی از مرز اخلاق و عقل خارج شد و به تخریب رسید، باید توسط مردم نقد شود. نامزدها باید تلاش کنند خود را با برهان و دلیل بالا بیاورند و اگر نقدی صورت می‌گیرد، باید منطقی و خدایسندانه باشد. بنابراین جنبه ایجابی و تبیینی در رقابت بسیار مهم است.

فوائد مشارکت مردم

۱. علاوه بر اینکه حاکمیت مردم را با انتخابات عینیت می‌بخشیم، خاصیت کارکردی در نظام و جامعه ایران نیز دارد. اساساً انتخابات در نظام‌های دموکراسی به منظور مشارکت مسالمت‌آمیز است. مشارکت مسالمت‌آمیز در مقابل جنگ خیابانی و شورش و کودتاست. در واقع انتخابات کم هزینه‌ترین مدل جابه‌جایی قدرت است. ۲. دلیل دیگر اهمیت انتخابات، عقلانی کردن رفتار جمعی است.

فضای انتخاباتی، موجب می‌شود افراد در ورود نخبگان به عرصه حاکمیت تأمل داشته و به بحث و گفتگو و مشورت و حتی نقد و بررسی دیدگاه‌ها بپردازند.

افرادی از درون جامعه با اختیار خود داوطلب شده و کاندید نمایندگی مجلس یا خبرگان یا ریاست جمهوری می‌شوند. به عنوان مثال برای مجلس به ازای هر کرسی حدود ۴۰ نفر به رقابت می‌پردازند و این عدد قابل توجهی است.

البته این واقعیت قابل انکار نیست که از این تعداد در نهایت تنها پنج نفر جدید داشته و رقیب جدی یکدیگر می‌شوند. جالب آنکه در مجالس مختلف، توسط رأی مردم، صاحبان نظریات مختلف به مجلس راه یافته‌اند. همان‌ها که احمدی نژاد را آوردند، روحانی را نیز آوردند. همان‌ها که مجلس ششم را آوردند، مجلس هفتم را آوردند در حالیکه به لحاظ گرایش سیاسی، مجلس ششم و هفتم کاملاً با یکدیگر متفاوت بودند. در واقع مردم بر اساس تجربه و تعقل خویش به افراد رأی می‌دهند.

انتخابات فرصتی است برای اینکه رفتار اجتماعی عقلانی شود و مانع رفتار هیجانی می‌شود. مصداق رفتار هیجانی این است که تنها شعار بدهیم و فقط مطالبه کنیم. اما روز انتخابات روز مردم است. در واقع نظام اسلامی فرصتی را به مردم می‌دهد تا آنها بیابند برای مدت زمان مشخصی نظر خود را حاکم کنند.

۳. در انتخابات، هیچگاه سخن ساکتان و رأی‌نهندگان شنیده نمی‌شود. امروز مردم افغانستان پای صندوق نمی‌آیند و هیچگاه سخن مردم آن کشور شنیده نمی‌شود. در برخی کشورها اصلاً رأی‌گیری وجود نداشته بنابراین اگر مردم خواستار عینیت پیدا کردن نظرشان هستند، باید در انتخابات شرکت کنند.

۴. انتخابات قاعده‌مند بودن قدرت را می‌رساند چراکه در صورت انتخاب غیر اصلاح بعد از مدتی جامعه توانایی تغییر دادن فرد غیر اصلاح را دارد.

۵. گروه‌های سیاسی در انتخابات نهادینه می‌شوند. مثلاً می‌گویند نه اصول‌گرا نه اصلاح‌طلب. در واقع احزاب و گروه‌های سیاسی فرصت نهادسازی و نهادینه‌سازی خود را می‌یابند.

۶. انتخابات باعث پرورش و تغییر نخبگان می‌شود. چه کسی گفته نخبگان همین چند نفر فعلی هستند؟ مردم آنها را می‌برند و عده دیگری را می‌آورند. ده‌ها هزار نخبه داریم که باید فرصت فعالیت پیدا کنند. مردم باید از کسانی که کارآمدی و توانمندی دارند دعوت کنند تا گردنش نخبگانی اتفاق بیفتد. کسانی که وارد میدان می‌شوند نیز سخنان متفاوتی دارند. برخی روی موضوعات خاص تأکید دارند مانند موضوعات اقتصادی، سیاسی، سیاست خارجی، اجتماعی و... این سخنان در این گردش نخبگانی شنیده می‌شود.

۷. انتخابات باعث تقویت احساس مسئولیت حاکمان می‌شود. وقتی یک مسئول با پشتوانه مردمی به قدرت می‌رسد، احساس مسئولیت می‌کند و میزان مشارکت مردم در تقویت این حس بسیار تأثیرگذار است. مشارکت بالا از طرفی دیگر قدرت چانه‌زنی مسئولین در داخل و سطح بین‌الملل را افزایش می‌دهد. اگر فردی

نماینده ملت ایران است، باید از پشتوانه قوی و با رأی خوب آن شهر بالا آمده باشد تا قدرت چانه‌زنی و بیان مخالف داشته باشد.

۸. خشونت با انتخابات از بین می‌رود. انتخابات یعنی مهر بطلان بر پیشانی خشونت. کسانی که بر طبل خشونت می‌کوبند با انتخابات میانه خوبی ندارند. آنها که با انتخابات مشکل دارند، ذاتاً انسان‌های خشن هستند. فتنه ۸۸ نمونه‌ای از آن است. به همان دلیل که انتخابات رفتار عقلانی است، به همان میزان مخالفت با انتخابات نوعی خشونت است و منجر به کودتا و استبداد و زورگویی و لشکرکشی خیابانی می‌شود.

انتخابات زینت نظام است!

بنابراین انتخابات زینتی نیست. انتخابات در نظام اسلامی، هم زینت نظام است و هم زینت نظام نیست! هر نظام سیاسی به مشارکت مردمی افتخار می‌کند و این همان زینت نظام است. در برخی کشورها قانونی برای تنبیه کسانی که در انتخابات شرکت نمی‌کنند، قرار داده‌اند. یعنی نظام سیاسی بدون مشارکت نمی‌تواند کاری انجام دهند. اما این غیر از زینتی بودن است یعنی مردم تأثیری ندارند! انتخاب مردم، روابط خارجی را متحول می‌کند. گاه دو مجلس صد و هشتاد درجه با یکدیگر مخالفند و هر دو با رأی مردم هم سر کار آمده‌اند. در همین مجلس یازدهم قوانین مختلفی مانند قانون خانواده و جمعیت، اشتغال، درگاه صدور مجوزها، افزایش حقوق سربازان، کنترل روند برجام و استیفای حقوق ملت ایران و... به تصویب رسید که ناشی از انتخاب مردم بوده است. این یعنی انتخابات زینتی نبوده و نقش حقیقی دارد. ما تفاوت و ثمرات انتخابات را به خوبی در مجلس شورای اسلامی و به ویژه ریاست جمهوری شاهد هستیم.